

**UCHWAŁA NR LVII/425/13  
RADY MIASTA KOŚCIERZYNA**

z dnia 20 grudnia 2013 r.

**w sprawie przyjęcia "GMINNEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA  
PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII DLA MIASTA  
KOŚCIERZYNA NA ROK 2014"**

Na podstawie art. 4<sup>1</sup> ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz.U.2012.1356 z późn. zm.), art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity Dz.U.2012.124 z późn. zm.) oraz art. 6 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm), w związku z art. 18 ust. 2, pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U.2013.594 z późn. zm.) Rada Miasta Kościerzyna na wniosek Burmistrza Miasta Kościerzyna uchwała, co następuje:

**§ 1.** Przyjmuje się "GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII DLA MIASTA KOŚCIERZYNA NA ROK 2014" wraz z załącznikiem, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

**§ 2.** Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi oraz Pełnomocnikowi Burmistrza ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.

**§ 3.** Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2014r.

Przewodniczący Rady Miasta  
Kościerzyna

**Piotr Słomiński**

# **GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII DLA MIASTA KOŚCIERZYNA NA ROK 2014.**

Rozwiązywanie problemów alkoholowych i innych uzależnień wpisuje się w zadania polityki społecznej, bezpieczeństwa publicznego jak i zdrowia publicznego. Jest to więc znaczny obszar dotykający każdego z nas.

Problemy związane z alkoholem dotyczą różnych sfer naszego życia i powodują różne szkody (społeczne, zdrowotne, ekonomiczne), zarówno te wymierne, związane choćby z opieką zdrowotną, wypadkami drogowymi czy przestępczością, jak i te niewymierne (cierpienie i ból). Szkody te dotyczą zarówno kraju, społeczności lokalnej, jak i konkretnej rodziny. Dlatego „polityka alkoholowa powinna obchodzić wszystkich”. Obecnie nie przypisuje się szkód wyrządzanych przez alkohol wyłącznie alkoholikom i osobom pijącym alkohol, lecz całej populacji, bowiem na szkody związane z alkoholem jest narażony każdy (choćby zakłócenie ciszy nocnej przez pijanych i awanturujących się sąsiadów).

Wśród szkód związanych z alkoholem znajdują się zatem te jednostkowe jak i te widziane z szarej perspektywy. Tak więc działania podejmowane przez gminę na rzecz ograniczenia szkód powodowanych przez alkohol skierowane są do wszystkich mieszkańców – również tych niepijących. Są skierowane do osób dorosłych, ale i do nastolatków, do kierowców i do kobiet w ciąży, do sprzedawców alkoholu i do nauczycieli itp.

Spożywanie alkoholu prowadzi do powstania kilkudziesięciu rodzajów chorób i urazów (między innymi wypadków i obrażeń, problemów psychicznych, chorób serca, wątroby, udarów). Jest również przyczyną przedwczesnej śmierci. To źródło szkód nie tylko dla osób spożywających go, ale dla tysięcy dzieci żyjących w rodzinach z problemem alkoholowym, tysięcy przedwcześnie urodzonych dzieci z niedowagą czy też z alkoholowym zespołem płodowym (FAS) jako efektem picia alkoholu przez kobiety w ciąży. To z jego powodu giną tysiące ofiar wypadków spowodowanych przez nietrzeźwych kierowców oraz setki ofiar morderstw spowodowanych przez nietrzeźwych sprawców. Ceną jest rozpad rodziny, przemoc, zniszczenie emocjonalne uzależnionych i ich otoczenia,

bezdomność, marginalizacja i wykluczenie społeczne. Dotkliwą konsekwencją życia w bliskiej relacji z osobą uzależnioną może być współuzależnienie. Jest to szkodliwy sposób przystosowania się, utrudniający optymalne funkcjonowanie i znacząco ograniczający umiejętność realistycznej oceny sytuacji, a tym samym możliwości rozwiązania problemów zarówno osobistych, jak i całej rodziny. U osób współuzależnionych często występują choroby o podłożu psychosomatycznym, a także problemy emocjonalne, zaburzenia depresyjne i lękowe.

Jednym z zaburzeń ściśle skorelowanych z alkoholem jest przemoc w rodzinie. W Polsce w 2008r. policja przeprowadziła ponad 86 tys. interwencji związanych z przemocą w rodzinie, podczas których stwierdzono, że ponad 71% sprawców przemocy było pod wpływem alkoholu. Z innych badań przeprowadzonych przez PARPA wynika, że wskaźnik ten to może wynosić nawet 89 %. Szczególnie trudna jest sytuacja dzieci wychowujących się w rodzinie z problemem alkoholowym. Dysfunkcja takiej rodziny zakłóca prawidłowy rozwój dziecka-poznawczy, emocjonalny i społeczny.

Dzieci te doświadczają wielu traumatycznych sytuacji, w tym przemocy ze strony rodziców, które zagrażają ich bezpieczeństwu i zdrowiu. Doświadczanie przewlekłego stresu sprawia, że dzieci często chorują i są słabsze fizycznie. Czują się gorsze, bezwartościowe, nie potrafią nawiązać satysfakcjonujących relacji z innymi ludźmi, w takiej rodzinie brakuje dobrych wzorców, norm i systemu wartości. Część osób, które wychowały się w takich rodzinach wynosi z nich doświadczenia zakłócające w znacznym stopniu ich funkcjonowania w dorosłym życiu. To syndrom DDA (Dorośle Dzieci Alkoholików). Ich problemy i dolegliwości bywają tak duże, że często potrzebują one pomocy psychoterapeutów.

Wreszcie picie alkoholu przez osoby młode, niejednokrotnie niepełnoletnie, (niestety, młodzi w zdecydowanej większości sięgają po napoje alkoholowe zanim osiągną pełnoletność). Ta ostatnia wymieniona grupa, czyli osoby młode i niepełnoletnie są również najbardziej narażone na uzależnienia od narkotyków, których dostępność jest wysoka, a szkody wyływające z tego uzależnienia kolosalne.

U podstaw wszelkich uzależnień, bez względu na rodzaj uzależniającej substancji, leżą podobne przyczyny i mechanizmy. Podobne są również objawy i fazy przebiegu choroby. Nałóg niesie za sobą wyniszczenie fizyczne i psychiczne. Koszty następstw uzależnień obciążają jednostki, rodziny i społeczności. Dlatego też ustawodawca sformułował i nałożył obowiązki z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii na samorządy, w tym na samorządy gminne – bo przecież jakość życia w społeczności lokalnej wyznaczają nie tylko nowe drogi, oczyszczalnie ścieków, centra handlowe i szkoły, ale również środowiska rodzinne, lokalne i zawodowe, wolne od negatywnych konsekwencji picia alkoholu i używania narkotyków. Obowiązek ten

sformułowany został w postaci Programu, w którym zapisano kierunki i metody działania, mające na celu przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom.

Ponieważ badania młodzieży i dorosłych mieszkańców Kościerzyny w roku 2011 nakierowane były głównie na zmierzenie zjawiska przemocy w rodzinie opierać się będziemy głównie na badaniach dot. uzależnień wśród młodzieży przeprowadzonych w roku 2010 i latach wcześniejszych, a te wskazują na liczne, ważne z punktu widzenia prawidłowego rozwoju psychospołecznego zjawiska, postawy i zachowania, z których niektóre powinny być obiektem zwiększonej obserwacji.

Uzyskane wyniki nie wskazują na szczególnie niebezpieczne rozmiary poszczególnych zjawisk, zwłaszcza w porównaniu z innymi badaniami – np. ogólnopolskimi. Z drugiej strony zauważalne są zachowania związane z postawami szkodliwymi społecznie: alkohol, przemoc, agresja i inne.

Zwrócić też uwagę trzeba na zawieranie przez młodzież znajomości przez internet (ca 11,0% badanych robi to często, ca 24% od czasu do czasu) – co nie zawsze jest bezpieczne. Generalnie, w niektórych segmentach badawczych widać, iż rezultaty przynoszą prowadzone akcje profilaktyczne, uświadamiające czy edukacyjne. Konieczne jest jednak stałe monitorowanie tych zjawisk oraz kolejne, szybkie i stałe działania profilaktyczne i zabezpieczające. Tylko w taki sposób uchronić będzie można młodzież od ilościowego i jakościowego zwiększania się zjawisk szkodliwych, od ich zgubnych skutków.

### **Wśród zjawisk charakterystycznych i ważnych, jakie ujawniło badanie należy wskazać:**

- nieznaczny spadek ilości osób wskazujących na kontakt z alkoholem
- w dalszym ciągu wczesny wiek inicjacji alkoholowej - utrzymuje się tendencja zwiększającego się udziału mocnych alkoholi: wódka, wino; choć najczęściej spożywany alkohol, tak jak w poprzednich badaniach, to piwo,
- istotną informacją jest motywacja picia alkoholu; respondenci wskazują na:

a) potrzebę picia,

b) jako sposób ucieczki od problemów,

c) odp. „bo lubię”

d) zabawa,

e) towarzystwo.

Dyskoteki, spotkania w gronie przyjaciół oraz przyjęcia urodzinowe są najczęstszą okazją do sięgania po alkohol.

- zmniejsza się ponownie odsetek osób, które pała/paliły w swoim życiu papierosy,
- zauważa się, że w stosunku do 2009r., nieznacznie wzrósł odsetek zażywających narkotyki i środki odurzające – zażywanie wskazują przede wszystkim chłopcy.

W większym stopniu, niestety, w porównaniu z poprzednimi badaniami, zażywane są narkotyki tzw. twarde.

Znacząca grupa uczniów posiada wiedzę, gdzie można dokonać ich zakupu – wymieniane są miejsca: kluby i puby oraz koledzy, jako osoby, u których można je nabyć,

- zwiększa się odsetek osób sygnalizujących formy przemocy takie jak bicie, kradzieże czy przemoc psychiczna,

- zmalał odsetek osób, które zaobserwowały przemoc i agresję w szkole – dla tych, którzy odnotowują agresję w szkole, główni sprawcy przemocy to nadal koledzy i koleżanki z innych aniżeli klasa respondenta, choć zauważalny wzrost nastąpił w kategorii dziewcząt jako sprawczyń.

Respondenci ponownie wskazują liczne obawy o przyszłość czy możliwość uzależnienia;

- uczniowie wskazują w dużej mierze te same niebezpieczne miejsca na terenie miasta: rynek, ulice na terenie miasta, okolice dużych sklepów, dworzec PKP i inne;

Poza szkołą młodzi ludzie najczęściej znajdują pomoc i wsparcie w rodzinie lub u przyjaciół. Rodzina pełni ważną rolę w badanym środowisku. Zarówno dla uczniów, jak i osób dorosłych wzorcem do naśladowania i autorytetem są przede wszystkim rodzice.

W odniesieniu do młodzieży zauważa się, niestety, spadek odsetka osób posiadających wzorzec do naśladowania:

\* 2002r. – 79%

\* 2006r. – 62,1%

\* 2007r. – 60,8%

\* 2008r. – 57,5,8%

\* 2009r. – 61,2%

\* 2010r. – 58,8%

Po raz pierwszy w 2010 roku zadano badanym pytanie, czy zażywali dopalacze. 3,4% badanych gimnazjalistów odpowiedziało twierdząco ( dominowali chłopcy). Ponad 8% badanych widziało dopalacze z bliska lub miało je w ręku. Ci, którzy mieli z nimi kontakt nabywali je głównie w smart shopie i przez internet.

Ważny jest także wyraźny trend - korelacje pomiędzy zwiększoną częstotliwością picia alkoholu, a częstszym, aniżeli w przypadku innych respondentów (zdecydowanie rzadziej pijących alkohol) sięganiem po narkotyki, papierosy, brakiem osób z którymi można rozmawiać czy wzorców do naśladowania.

Przeprowadzone badania wskazują na konieczność prowadzenia w dalszym ciągu odpowiedniej polityki w zakresie profilaktyki i zabezpieczania młodzieży przed wpływem zjawisk szkodliwych społecznie.

Narkotyki i alkohol są dla młodzieży niejednokrotnie sposobem radzenia sobie w sytuacjach problemowych, a więc konieczne jest wzmacnianie ich kompetencji życiowych poprzez ich umiejętności interpersonalne, wspieranie aktywności młodzieży jak również edukacja w zakresie zachowań ryzykownych.

Używanie środków uzależniających jest też sposobem na spędzanie wolnego czasu, niezbędne więc jest tworzenie nowych miejsc i form absorbujących ten czas w sposób alternatywny, jak też cykliczne monitorowanie dyskotek, pubów i innych miejsc na terenie Kościerzyny wskazanych przez młodzież jako niebezpieczne.

Z badań przeprowadzonych w 2011r. wśród 439 dorosłych mieszkańców Kościerzyny wynika, iż 20% dorosłych nie pije alkoholu w ogóle, natomiast 33% pije alkohol raz na kilka miesięcy lub rzadziej. 25% dorosłych mieszkańców spożywa alkohol raz na kilka tygodni, codziennie alkohol pije 3%. 11% badanych stwierdziło, iż w ich rodzinie jest osoba uzależniona od alkoholu, natomiast 1% badanych ma w swojej rodzinie osobę uzależnioną od narkotyków. W rodzinach 40% badanych jest osoba uzależniona od papierosów.

Prawie co czwarty dorosły respondent stwierdził, iż nadużywanie alkoholu (nie mylić z uzależnieniem) jest problemem w rodzinie.

Przedstawione dane wskazują, iż istnieje ciągła konieczność podejmowania i prowadzenia działań mających na celu zapobieganie czy też łagodzenie rozmiarów tych społecznie niepożądanych, szkodliwych zjawisk zarówno wśród młodzieży jak i dorosłych mieszkańców naszego miasta.

Tak więc celem Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii są przede wszystkim i nadal:

1. Ograniczenie powstawania, jak też zwiększania problemów uzależnień w mieście Kościerzyna, ze wskazaniem kierunków pomocy.
2. Ograniczenie populacji osób pijących ryzykownie i szkodliwie.
3. Zwiększenie skuteczności oddziaływań w zakresie profilaktyki uzależnień.
4. Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie i zwiększenie ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

**W CELU WDROŻENIA PRZEDSIĘWZIĘĆ ZWIĄZANYCH Z ZAPOBIEGANIEM ISTNIENIU I POWSTAWANIU PROBLEMÓW ZWIĄZANYCH Z NADUŻYWANIEM ALKOHOLU I UZALEŻNIENIA OD NARKOTYKÓW, SPRZYJANIU INTEGRACJI SPOŁECZNEJ OSÓB UZALEŻNIONYCH OD ALKOHOLU I NARKOTYKÓW, PRZECIWDZIAŁANIEM PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONIE OFIAR TEJ PRZEMOCY, PRZYJMUJE SIĘ DO REALIZACJI NASTĘPUJĄCE ZADANIA:**

**1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków, a także osób zagrożonych uzależnieniem, w szczególności poprzez:**

- a) finansowanie dodatkowych programów psychoterapeutycznych i terapeutycznych dla osób uzależnionych od alkoholu i osób uzależnionych od narkotyków, jak również osób współuzależnionych i Dorosłych Dzieci Alkoholików;
- b) prowadzenia wstępnej diagnozy zjawiska przemocy domowej u pacjentów;
- c) zakup materiałów edukacyjnych.

**2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkotykowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie, przede wszystkim poprzez:**

- a) realizację zapisów Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla miasta Kościerzyna – będącego załącznikiem do niniejszego Programu;
- b) podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu (motywowanie do podjęcia terapii odwykowej);
- c) pomoc psychoterapeutyczną członkom rodzin z problemem alkoholowym i narkotykowym (w tym grupy samopomocowe);
- d) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholizmu i narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej;
- e) pomoc dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym,
  - organizowanie obozów i kolonii z programem terapeutycznym dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i narkotykowym,
  - udział dzieci z rodzin dysfunkcyjnych w turnusach terapeutycznych z jednoczesnym programem szkolnym,

- działalność świetlic opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych, oraz świetlic szkolnych z programem profilaktycznym (wraz z dożywianiem uczestników) a także warsztaty rozwijające zainteresowania,
- działalność klubów młodzieżowych (rozwijanie zainteresowań pozaszkolnych),
- stworzenie możliwości poszukiwania nowych znajomych w oparciu o wspólne zainteresowania /hobby,
- dostarczenie wiedzy na temat FAS psychologom, pedagogom oraz wszystkim, którzy zajmują się pomocą dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym,
  - propagowanie postaw prorodzinnych i tworzenie warunków dla realizacji tych postaw

**3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, (w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych), a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo - wychowawczych i socjoterapeutycznych w szczególności poprzez:**

a) odbywanie stosownych szkoleń przez nauczycieli i rodziców, mających na celu rozpoznanie zagrożeń i wczesną interwencję, jak też wspieranie kompetencji rodziców poprzez:

- dostarczanie wiedzy na temat alkoholu, narkotyków i dopalaczy,
- pogłębienie świadomości rodziców w zakresie roli rodziny i kontaktów z dzieckiem,
- propagowanie wśród nauczycieli i rodziców informacji o serwisie pomocowym,
- kształtowanie umiejętności wczesnego rozpoznawania zagrożeń,
- podnoszenie umiejętności nawiązywania kontaktu pomocowego,

b) organizowanie i prowadzenie na terenie szkół i innych placówek oświatowo – wychowawczych programów profilaktycznych dla dzieci, młodzieży i rodziców, jak również przedsięwzięć opracowanych i realizowanych przez młodzież skierowanych do grup rówieśniczych. Działania te powinny uczyć jak przeciwstawiać się presji wywieranej przez otoczenie, jak przeciwdziałać namowom do palenia tytoniu, picia i używania narkotyków. Winny też rozwijać poczucie własnej wartości oraz poczucie bycia potrzebnym.

c) propagowanie i prowadzenie zajęć angażujących dzieci i młodzież w alternatywne wobec uzależnień formy spędzania wolnego czasu z ukierunkowaniem ich aktywności na wolność wobec środków uzależniających. Działania te mają pozwolić na zbudowanie pewności siebie i wyrabianie w dzieciach i



młodzieży umiejętności rozwiązywania problemów i właściwej komunikacji, a także rozwój osobisty. Zapewnienie warunków, w tym miejsc rekreacji, do spędzania wolnego czasu w sposób społecznie pożądany;

- d) diagnozowanie i badanie problemu wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych mieszkańców;
- e) uświadamianie szkodliwości używania alkoholu i narkotyków – współpraca z mediami;
- f) prowadzenie kampanii edukacyjnych i prewencyjnych, skierowanych do dorosłych i do młodzieży, głównie w wieku, w którym rozpoczyna się kontakt z alkoholem i narkotykami;
- g) prezentowanie sztuk teatralnych i innych przedsięwzięć artystycznych propagujących postawy trzeźwościowe, organizowanie, uczestniczenie w imprezach kulturalnych, sportowych i integracyjnych oraz innych działaniach promujących społecznie pożądane spędzanie wolnego czasu jak i wolność od uzależnień;
- h) promowanie sportowo - turystycznych form działalności profilaktycznej (obozy sportowo- integracyjne), pozalekcyjne i klubowe zajęcia sportowe;
- i) edukacja, szkolenia oraz działania kontrolne i interwencyjne mające na celu ograniczenie dostępności napojów alkoholowych i przestrzeganie zakazu sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia; monitorowanie pubów, dyskotek i innych miejsc wskazywanych przez młodzież jako niebezpieczne;
- j) prowadzenie systemu informacji o działaniach z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych promocja, zdrowego stylu życia;
- k) podejmowanie działań związanych z przeciwdziałaniem nietrzeźwości kierowców.

#### **4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii, między innymi poprzez:**

- a) umożliwianie dostępu do szkoleń i podwyższenia kwalifikacji przedstawicielom różnych zawodów stykających się w swej pracy z osobami z problemem alkoholowym, uzależnienia od narkotyków i członkami ich rodzin;

- b) dofinansowanie obozów terapeutycznych dla organizacji zajmujących się członkami rodzin z problemem alkoholowym i uzależnieniem od narkotyków;
- c) wspieranie inicjatyw służących poszerzaniu wiedzy o zagrożeniach nałogami oraz innych działań propagujących zajęcia i postawy protrzeźwościowe, jak również działań mających na celu ograniczanie zjawisk patologicznych;
- d) współpraca ze środowiskami kościelnymi, policją, strażą miejską oraz innymi organizacjami, stowarzyszeniami oraz środowiskami a także instytucjami na rzecz profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii, jak również pomocy w dożywianiu, ograniczaniu zagrożeń dla życia (ogrzanie) i profilaktycznym oddziaływaniu na osoby dotknięte chorobą alkoholową, promowanie zdrowego i trzeźwego stylu życia;
- e) pomoc stowarzyszeniom i klubom abstynenckim.

**5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów zawartych w art. 13<sup>1</sup> ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz art. 15 tejże ustawy, jak również występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.**

- należyte reagowanie na stwierdzone przypadki złamania zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim lub nietrzeźwym, a także naruszenie przepisów dot. reklamy napojów alkoholowych.

**6. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Pełnomocnik ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii podejmują działania dotyczące inicjowania i realizacji zadań ujętych w „Programie”.**

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podejmuje także czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego. Ustala się wynagrodzenie za pracę w Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w wysokości 10% minimalnego wynagrodzenia za udział w posiedzeniu lub kontroli min.8 punktów sprzedaży lub podawania napojów alkoholowych, natomiast dla przewodniczącego Komisji 15% minimalnego wynagrodzenia za udział w posiedzeniu.

Dla sekretarza Komisji ustala się wynagrodzenie miesięczne w wysokości 40% minimalnego wynagrodzenia.

Wydatki na wynagrodzenia pochodzą ze środków przewidzianych w budżecie miasta na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii.

**7.** Środki na finansowanie Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii pochodzą z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych wnoszonych w ciągu roku do kasy Urzędu Miasta.

**8.** Harmonogram działań zawartych w „Programie” może zostać uzupełniony po przeliczeniu i przeniesieniu do działu „ochrona zdrowia” dodatkowych środków finansowych przeznaczonych na Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla miasta Kościerzyna na rok 2013, a nie w pełni wykorzystanych.

## HARMONOGRAM DZIAŁAŃ -2014r.

Cel	Drogi realizacji	Realizatorzy	Przewidywany koszt
1) Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz osób współuzależnionych i DDA	<ul style="list-style-type: none"> <li>- finansowanie dodatkowych programów terapeutycznych,</li> <li>- monitorowanie liczby osób w terapii,</li> </ul>	Zakłady Opieki Zdrowotnej, Urząd Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.	38.000 zł.
2) Udzielanie rodzinom z problemem alkoholowym i narkotykowym pomocy, a w szczególności ochrony przez przemocą w rodzinie	<p>Prowadzenie działalności wynikającej z art. 4<sup>1</sup> ust 1 pkt 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, art. 10 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- pomoc prawna i psychologiczna,</li> <li>- pomoc rodzinie,</li> <li>- pomoc doraźna (interwencja kryzysowa), - punkt konsultacyjny ds. narkomanii,</li> <li>- świetlica dla dzieci i młodzieży z dożywianiem),</li> <li>- świetlica seniora,</li> <li>- obsługa Zespołu Interdyscyplinarnego,</li> <li>- szkolenia osób działających w sferze przeciwdziałania przemocy w rodzinie,</li> <li>- pokrywanie kosztów związanych z prowadzeniem w/w działalności,</li> <li>- zapewnienie środków finansowych na działalność i pracę Komisji zgodnie z jej regulaminem oraz koordynację zadań przez Pełnomocnika Burmistrza (w tym ekspertyzy, wynagrodzenia, materiały, szkolenia).</li> <li>- finansowanie i dofinansowanie kolonii i półkolonii z programem profilaktycznym, ferii oraz turnusów terapeutycznych z programem szkolnym;</li> <li>- zapewnienie warunków (miejsc rekreacji) do spędzania wolnego czasu w sposób społecznie pożądany;</li> <li>- funkcjonowanie świetlic i klubów</li> </ul>	Pełnomocnik ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, Wydziały Urzędu Miasta, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	480.000 zł.
3) Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej. Zapewnienie warunków dla prawidłowego rozwoju i socjalizacji dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych alkoholem, narkomanią, przemocą	<ul style="list-style-type: none"> <li>- realizowanie programów socjoterapeutycznych, profilaktycznych i edukacyjnych (konkursy, prelekcje, pogadanki itp.);</li> <li>- prezentowanie sztuk teatralnych i innych przedsięwzięć propagujących postawy trzeźwościowe, organizowanie imprez kulturalnych, sportowych, integracyjnych kampanii, festynów itp. promujących zdrowie, wolność od uzależnień, udział w takich imprezach. Warsztaty, szkolenia, kursy, ankiety, diagnozy, materiały propagandowe, literatura - dot. uzależnień i przemocy,</li> <li>- promowanie sportowo - turystycznych form działalności profilaktycznej (obozy sportowe, integracyjne);</li> </ul>	Szkoły podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne, Specjalny Ośrodek Szkolno - Wychowawczy, BOPO, Pełnomocnik Burmistrza, MOPS, Centrum Kultury i Sportu, Urząd Miasta	52.000 zł.
4) Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów dot. uzależnień.	<ul style="list-style-type: none"> <li>- współpraca z policją oraz innymi organizacjami, stowarzyszeniami i osobami fizycznymi w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy.</li> </ul>	Urząd Miasta, Komenda Powiatowa Policji, Organizacje pozarządowe, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	30.000 zł.
<b>RAZEM</b>			<b>600.000 zł.</b>

**GMINNY PROGRAM**  
**Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**  
**oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie**  
**dla miasta Kościerzyna na rok 2014**

## Wstęp

Literatura socjologiczna wprowadza wiele definicji rodziny. Wszystkie one faktycznie sprowadzają się do określenia rodziny jako małej grupy społecznej, grupy niezastąpionej, stanowiącej załączek szerszej społeczności. Rodzina jest podstawowym elementem struktury społecznej. Rodzina jest niepowtarzalnym środowiskiem kształtującym osobowość, poglądy, styl życia, system norm i wartości. Ważną rolę w rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy członkami rodziny, oparte na miłości i zrozumieniu.

W przypadku dezorganizacji, rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań. Relacje wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Przemoc jest zjawiskiem występującym powszechnie w naszym społeczeństwie i dotyka rodzin o różnym statusie społecznym.

Przemoc doznawana w rodzinie rodzi konsekwencje niezmiernie głębokie i szkodliwe, dające o sobie znać w postaci zaburzeń emocjonalnych w bliższej lub dalszej perspektywie czasowej.

**Przemoc w rodzinie**, w świetle Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, to jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Osobami najbliższymi są: małżonek, dzieci, rodzice, rodzeństwo, powinowaci, przysposobieni oraz ich małżonkowie, a także inne osoby wspólnie zamieszkujące i gospodarujące. Do form przemocy w rodzinie zalicza się przemoc fizyczną, psychiczną, seksualną i ekonomiczną.

- **Przemoc fizyczna** to: popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, powodowanie oparzeń, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielenie koniecznej pomocy, itp.
- **Przemoc psychiczna** to: wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami, domaganie się posłuszeństwa, organiczanie snu i pożywienia, wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, stosowanie groźb, itp.
- **Przemoc seksualna** to: wymuszanie pożycia seksualnego, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, seksu z osobami trzecimi i sadystyczne formy współżycia seksualnego, krytyka zachowań seksualnych, itp. W przypadku dzieci częściej używa się określenia „dziecko wykorzystywane seksualnie”. **Dziecko wykorzystywane seksualnie** to każda jednostka ludzka w wieku bezwzględnej ochrony (wiek ten określa prawo), którą osoba dojrzała seksualnie naraża na jakąkolwiek aktywność natury seksualnej, której intencją jest seksualne zaspokojenie osoby dorosłej. W Polsce określono ten wiek na 15 lat. Oznacza to, że każdy kontakt o charakterze seksualnym osoby dorosłej z osobą poniżej 15 roku życia jest wykorzystaniem seksualnym, nawet jeśli dziecko wyraziło zgodę na kontakt seksualny
- **Przemoc ekonomiczna i zaniedbanie** to: odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie materialnych potrzeb rodziny, brak opieki i uniemożliwianie zaspokajania podstawowych potrzeb fizjologicznych (związanych ze snem, jedzeniem, higieną) itp.

Te akty przemocy mogą się wzajemnie uzupełniać i przenikać. Sprawcy przemocy są bezwzględni wobec swoich ofiar, stosują groźby i demonstrację siły. Ofiary są na ogół bierne, bezsilne, często z poczuciem winy i przypisywaniem sobie odpowiedzialności za agresję sprawców.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje fakt że:

- jest intencjonalna – przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie drugiego człowieka,
- siły są nierównomierne – w relacjach, osoba stosująca przemoc jest silniejsza, ma przewagę nad osobą doznającą przemocy,
- narusza prawa i dobra osobiste krzywdzonego członka rodziny, m.in. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku,
- powoduje cierpienie i ból u osób, których przemoc dotyka.

Przemoc ma różne aspekty i oblicza:

- jest procesem, gdyż nie pojawia się zniemacka i tworzy cykle,
- ma tendencje do powtarzania się. Rzadko jest jednorazowym epizodem,
- toczy się w wymiarze dominacji i uległości, gdyż osoba stosująca przemoc (potocznie zwana sprawcą) dąży do uzyskania totalnej dominacji nad osobą doznającą przemocy (potocznie zwaną ofiarą),
- nie jest zjawiskiem niezależnym od udziału człowieka co oznacza, iż jest on zdolny do radzenia sobie ze złością, która czyni go sprawcą („nie mogę, to jest silniejsze ode mnie”, używane przez sprawców jest maską dla „nie chcę”),
- odpowiedzialność zawsze jest po stronie sprawcy niezależnie od tego co zrobiła ofiara,
- przejawia się w różnych formach,
- niektóre przejawy grożenia przemocą są w istocie aktami przemocy.

### Rodzaje i typy przemocy

Szerokie ujęcie problemu pozwala wyodrębnić:

- typ przemocy, w której sprawcami są dorośli: *przemoc wobec partnerki/a, przemoc wobec dziecka,*
- typ przemocy, w której sprawcami są dzieci : *przemoc wobec rodziców, przemoc wobec rodzeństwa,*
- typ, w którym sprawcami mogą być dorośli i dzieci: *przemoc wobec osób w podeszłym wieku.*

Wzorce agresywnego zachowania mogą być przekazywane z pokolenia na pokolenie.

Świat jest przepelniony przemocą, która ma różne oblicza, gdyż dotyczy różnych sfer działalności człowieka. Najczęściej mamy do czynienia z jej dwoma odmianami: fizyczną nazywaną również „gorącą” oraz psychiczną nazywaną „zimną”. Niektóre mówią o przemocy społecznej i politycznej. Przemoc fizyczna i psychiczna (emocjonalna) są w istotny sposób ze sobą powiązane, oparte są bowiem na potrzebie kontroli i dominacji. Epizody przemocy fizycznej mogą być rzadkie, za to formy przemocy emocjonalnej na ogół zdarzają się częściej. Aczkolwiek nie można stwierdzić, że istnieje gradacja od przemocy emocjonalnej do fizycznej – pierwsza nie musi prowadzić nieodwołalnie do drugiej – to jednak fizyczną można również uznać za przemoc emocjonalną. Na uderzenie wszyscy reagujemy poczuciem upokorzenia i urazy, a więc jest to nie tylko ból fizyczny. Atakowi fizycznemu zaś towarzyszą prawie zawsze wyzwiska, wulgaryzmy, określenia poniżające czyli przemoc psychiczna, która pozwala sprawcy na utrzymaniu pełnej kontroli nad ofiarą.

### Faza cyklu przemocy

Dla zrozumienia dlaczego tak trudno osobom doznającym przemocy zmienić swoją sytuację ważne jest przyjrzenie się specyfice relacji między osobą stosującą przemoc a ofiarą. Zdecydowana większość ofiar nie doświadcza przemocy w sposób ciągły. Przemoc ma bowiem cykliczny charakter. Obecność tych cykli lepiej wyjaśnia proces wiktyimizacji osób doznających przemocy, a także pojawiając się w ich zachowaniu syndrom wyuczonej bezradności. W cyklu przemocy występują trzy niezależne fazy, zmienne pod względem swej intensywności i czasu trwania:

- a) *faza narastania napięcia* (inaczej tworzenia i budowania napięcia) to pierwsza faza cyklu,
- b) *faza gwałtownej przemocy* (inaczej wybuchu, incydentów bicia) to druga faza; agresja w tej fazie może być zagrażająca dla zdrowia i życia ofiary, moment

zakonczenia aktu przemocy zależy wyłącznie od sprawcy i nie ma żadnego związku z zachowaniem „ofiary” (sygnały jej bólu i cierpienia nie wyciszają agresji),

- c) *faza „miodowego miesiąca”* (inaczej uspokojenia i miłości) to trzecia faza, w czasie której sprawca między innymi często obiecuje, że już nigdy więcej nie skrzywdzi ofiary lub po prostu zachowuje się jakby przemoc nigdy nie miała miejsca; faza ta jest przemijająca i rozpoczyna się znowu faza narastania napięcia.

Faza „miodowego miesiąca” zatrzymuje ofiarę w sytuacji przemocy, bo łatwo pod jej wpływem zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch faz. Prawdziwe zagrożenie, jakie niesie ze sobą ta faza jest związane z tym, że przemoc w następnym cyklu zazwyczaj jest gwałtowniejsza i za każdym razem narasta. Jeśli już raz doszło do użycia przemocy, będzie się ona powtarzać dopóki nie będzie przerwana, najczęściej przez interwencję z zewnątrz.

### **Skutki przemocy.**

Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie to nie tylko ukazanie jej przyczyn, definicji oraz form występowania, ale również wskazanie na jej główne skutki. Do najczęstszych skutków stosowania przemocy w rodzinie zaliczyć należy skutki o charakterze indywidualnym, społecznym oraz ekonomicznym.

### **Skutki indywidualne.**

Osoby uwikłane w przemoc, a więc ofiary przemocy oraz jej sprawcy, ponoszą skutki o charakterze indywidualnym.

Osoby dorosłe doznające przemocy mogą ponieść śmierć w wyniku ataku przemocy lub samobójstwa będącego skutkiem przewlekłego stresu lub/i depresji, mogą doznać urazów fizycznych, trwałego kalectwa. Skutkiem przemocy mogą być też: zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego, uzależnienie od substancji psychoaktywnych, trudności w funkcjonowaniu w różnych rolach społecznych, ubóstwo, bezdomność.

W przypadku dzieci – ofiar przemocy – skutkiem może być: śmierć w wyniku aktu przemocy lub samobójstwa, trwałe kalectwo. Skutkiem mogą być też: urazy fizyczne, zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego, sięganie po środki uzależniające, uzależnienie, prostytuowanie się, konflikty z prawem, przejawianie zachowań agresywnych, nieprawidłowo rozwijająca się osobowość, zaburzony proces socjalizacji, demoralizacja, trudności wychowawcze, trudności w nauce oraz problemy w życiu dorosłym.

Sprawcy przemocy mogą ponieść śmierć w wyniku zabójstwa przez ofiarę w akcie samoobrony lub samobójstwa ( najczęściej po zabójstwie ofiary), mogą doznać urazów trwałego kalectwa. Skutkiem może być też bezdomność. Najczęściej dotyczy ona osób, które opuściły zakład karny.



### **Skutki społeczne.**

Przemoc w rodzinie dotyka nie tylko tych, którzy bezpośrednio jej doznają, aczkolwiek to oni najczęściej, poprzez doświadczanie wstydu i winy, niejednokrotnie zrywają kontakty społeczne i pogrążają się w stanie izolacji i osamotnienia.

Dzieci wychowywane w rodzinie, w której jeden z rodziców stosuje przemoc wobec drugiego rodzica, nie mają zaspokojonej podstawowej potrzeby psychologicznej, jaką jest potrzeba bezpieczeństwa. Przeżywają też wielu negatywnych uczuć: lęk, wstyd, poczucie winy. To sprawia, że często występują u nich zaburzenia emocjonalne i zaburzenia zachowania. Niektóre z nich próbują radzić sobie z negatywnymi uczuciami sięgając po środki uzależniające. Część dzieci, zwłaszcza chłopców, identyfikuje się ze sprawcą i zaczyna się zachowywać agresywnie wobec innych ludzi – zarówno rówieśników jak i dorosłych. W taki sposób krąg osób, pośrednio dotkniętych skutkami przemocy w rodzinie, rozszerza się na osoby obce. Dorośli, którzy jako dzieci doświadczyli przemocy w rodzinie, często mają trudności z funkcjonowaniem w roli rodzica, a to sprawia, że ich dzieci mogą mieć problemy. Tak więc krąg osób pośrednio dotkniętych przemocą rozszerza się też na następne pokolenia.

### **Skutki ekonomiczne.**

Przemoc w rodzinie niesie za sobą również skutki ekonomiczne. Ponosi je każdy obywatel. Skutki ekonomiczne, związane z systemowym wsparciem osób uwikłanych w przemoc, można zobrazować poprzez wskazanie instytucji bezpośrednio lub pośrednio zajmujących się problemem przemocy w rodzinie.

- a) **Policja** – wielokrotne interwencje w domach, przyjmowanie pokrzywdzonych w komisariatach, wizyty dzielnicowych i funkcjonariuszy ds. nieletnich w miejscu zamieszkania rodzin dotkniętych przemocą, umieszczenie sprawców w policyjnych pomieszczeniach dla osób zatrzymanych, sporządzanie pism i wniosków do instytucji, m.in. w przedmiocie uzależnienia czy o wgląd w sytuację rodziny i dziecka, prowadzenie dochodzeń, izby dziecka.
- b) **Służba zdrowia** – leczenie chorób psychosomatycznych i zaburzeń psychicznych – ambulatoryjne i szpitalne, leczenie skutków urazów doznanych w wyniku przemocy, w tym zabiegi chirurgiczne, rehabilitacja po urazach.
- c) **Pomoc społeczna** – zasiłki celowe, poradnictwo specjalistyczne, praca socjalna, prowadzenie: placówek opiekuńczo-wychowawczych (koszty opieki i wychowania dzieci), placówek interwencyjnych dla nieletnich, zespołów opiekuńczych ( całodobowa opieka i udostępnienie schronienia), mieszkań chronionych, ośrodków interwencji kryzysowej, specjalistycznych ośrodków wsparcia, hosteli dla ofiar przemocy.
- d) **Edukacja** – zajęcia reedukacyjne i wyrównawcze, nauczanie indywidualne, klasy integracyjne, świetlice socjoterapeutyczne, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze i socjoterapii.
- e) **Zakłady karne i areszty śledcze** – koszty utrzymania i resocjalizacji osób aresztowanych i skazanych.
- f) **Ministerstwo Sprawiedliwości** – schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze.
- g) **Prokuratura i sąd (karny i rodzinny)** – prowadzenie spraw, opłacanie kuratorów.
- h) **ZUS** – zwolnienia lekarskie i renty.
- i) **Pracodawcy** – gorsza wydajność pracy osób, które żyją w przewlekłym stresie, zwolnienia lekarskie.

**Przemoc w rodzinie** może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w tej rodzinie i należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Mimo, że przemoc zawsze pojawia się w relacjach międzyludzkich, dopiero od niedawna mówi się o tym zjawisku znacznie więcej oraz podejmuje różnorodne działania mające na celu jej zapobieganie. Osoby doświadczające przemocy coraz częściej obejmowane są kompleksową opieką, są coraz bardziej świadome swoich praw i możliwości zmiany sytuacji życiowej. Aby skutecznie zatrzymać i zapobiegać zjawisku przemocy domowej, należy objąć pomocą również osoby stosujące przemoc.

Z danych „**Niebieskiej Linii**” wynika, że sprawcami w 96% są mężczyźni. Pochodzą oni z rodzin, gdzie występowała agresja i przemoc, której zazwyczaj byli ofiarami. Sprawcy pozostający w kręgu zachowań destrukcyjnych, (które często przechodzą z pokolenia na pokolenie) nie zdają sobie sprawy z konieczności sięgnięcia po pomoc. Dlatego niezbędne jest w perspektywie czasowej objęcie ich specjalistycznymi programami terapeutycznymi. Bardzo ważną kwestię stanowi również objęcie specjalistyczną pomocą krzywdzonych dzieci, które nie mają żadnego wpływu na to, co się z nimi dzieje. Dzieci przez lojalność wobec swoich najbliższych rzadko mówią o przemocy, która je dotyka, a z jej skutkami często nie są w stanie poradzić sobie przez całe życie. Doświadczanie przemocy wykształca poczucie winy, nieprawidłowy obraz samego siebie, zanizowaną samoocenę i bezradność. Uczy też nieprawidłowych wzorców zachowań, które zostają przyjęte za normę, stąd też w wielu rodzinach przemoc to zjawisko wielopokoleniowe. Rodzina, w której występuje przemoc nie zaspokaja podstawowych potrzeb psychicznych, a często i bytowych dziecka. Dzieci z takich rodzin, często wychowywane przez bezradne matki, zaczynają mieć problemy z prawidłowym funkcjonowaniem społecznym.

Najczęściej podejmowane oddziaływania zewnętrzne pomocy ofiarom to:

- interwencja, schronienie, informacja, edukacja, specjalistyczne poradnictwo, wsparcie emocjonalne, psychoterapia, pomoc socjalna dająca sytuacyjne oparcie dla dalszych działań.

## **PRZEMOC W RODZINIE JEST PRZESTĘPSTWEM!**

Przemoc, jako przestępstwo przeciwko osobom bliskim ścigana jest więc prawem, zapisanym w artykułach kodeksu karnego.

Art. 207 § 1 k.k. – znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny i fizyczny – podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat ( ścigane z urzędu).

Art.191 § 1 k.k. – kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia – podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 ( ścigane z urzędu).

Art. 197 § 1 k.k. – kto przemocą lub groźbą bezprawną, lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat ( ścigane na wniosek pokrzywdzonego).

Art. 209 § 1 k.k. – kto uporczywie uchyla się od wykonywania, ciążącego na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego, obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to naraża ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych- podlega karze pozbawienia wolności do lat 2 (ścigane na wniosek pokrzywdzonego).

Wg. Badań PARPA, co trzeci Polak przyznaje, że przynajmniej raz doświadczył którejkolwiek z form przemocy, 30% badanych doświadczyło przemocy więcej niż raz, natomiast 11%, czyli co dziewięć Polak doświadczył jej wielokrotnie.

## **Diagnoza zjawiska przemocy w mieście Kościerzyna**

Wypełnione niebieskie	2008r.	2009r.	2010r.	2011r.	2012r.
-----------------------	--------	--------	--------	--------	--------

karty					
Przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Kościerzynie	46	57	47	28	29
Przez pracowników socjalnych MOPS w Kościerzynie	35	32	15	12	29
Przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych					4
Przez przedstawicieli Służby Zdrowia					16
Przez przedstawicieli Oświaty					2

We wrześniu 2011 roku zostało wydane Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Zgodnie z ustawą o Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie oraz wydanego Rozporządzenia przedstawiciele pięciu podmiotów (pomocy społecznej, GKRPA, Policji, oświaty i ochrony zdrowia) są zobowiązani do wszczęcia procedury Niebieskiej Karty w rodzinie. W 2011r. procedurę Niebieskie Karty nadal jednak podejmowali tylko przedstawiciele policji i pomocy społecznej jednak w 2012r sytuacja uległa zmianie ponieważ wszystkie w/w instytucje w chwili powzięcia informacji o podejrzeniu występowania przemocy w rodzinie wszczynały procedury Niebieskiej Karty.

We wrześniu 2011 roku został opublikowany Raport badania opinii publicznej dotyczący zjawiska agresji wśród mieszkańców Kościerzyny. Raport został sporządzony przez badaczy Studia Reklamy i Promocji – Pomorskiej Pracowni Badań Społecznych. Badanie zostało przeprowadzone wśród mieszkańców Kościerzyny na przełomie czerwca i lipca 2011 roku.

Celem badań było uzyskanie informacji dotyczących postaw, zachowań oraz zdiagnozowanie zachowań związanych z zachowaniami agresywnymi w najbliższym środowisku wśród mieszkańców Kościerzyny, w tym także młodzieży. Dobór respondentów do próby został dokonany metodą mieszaną: losową w oparciu o stały interwał oraz doboru celowo – kwotowego ze względu na zmienne wiek, płeć, wykształcenie. Wśród osób badanych było: gimnazjalistów – 211 osób, ponadgimnazjalistów – 199 osób, dorośli – 439 osób.

Uzyskane wyniki badań pokazują, że zjawisko agresji jest zauważalne wśród badanej populacji mieszkańców miasta. Badania wskazują, iż zjawisko przemocy w rodzinie dotyka ok. **12-15 %** ogółu mieszkańców, z tym że widać pewne różnice pomiędzy kat. dorośli a dzieci i młodzież. Częściej na zjawisko przemocy i agresji w rodzinie wskazują kobiety. Należy podkreślić, że zjawisko przemocy domowej często związane jest z alkoholem, w uzyskanych odpowiedziach widać, że często osoba stosująca przemoc jest pod wpływem alkoholu. Do najczęstszych form stosowanej przemocy należą wyzwiska, zaczepki słowne czy krzyk, rzadziej agresja fizyczna sensu stricto. Zjawisko przemocy w rodzinie nie jest domeną rodzin dysfunkcyjnych żyjących w małych ośrodkach miejskich lub na wsi, gdzie rodzice to osoby z niskim wykształceniem, nie pracujące o niskim statusie materialnym. Coraz częściej na co wskazują również te badania są to osoby z wykształceniem wyższym i całkiem przyzwoitym statusie materialnym.

Badania pokazały, że zauważalnym zjawiskiem w mieście jest także przemoc w miejscach publicznych, np. na ulicy, w szkole (głównie chodzi o młodzież). Ten problem zauważyło 18-20% badanych. Najczęstszą formą przemocy są wyzwiska, krzyk, zaczepki słowne osób często nietrzeźwych.

Ważnym aspektem uchwyconym w badaniu jest przemoc wobec dzieci/ młodzieży: ok. **18 %** wskazuje, iż przynajmniej raz zdarzyło się stosowanie form przemocy fizycznej (klapsy, bicie pasem, szarpanie, uderzenie w twarz, bicie pięściami, kopanie i inne) przez matkę lub ojca. Uznać należy, iż przemocy domowej doświadcza **11-13 %** młodzieży.

Bez wątplenia elementem, który zdecydowanie wpływa na stosowanie form przemocy jest alkohol; akty przemocy zwiększają się wraz z zwiększaniem się częstotliwości picia alkoholu. Istotne jest także to, iż zwiększa się udział (odsetek) wódki jako najczęściej spożywanego alkoholu- pokazują to badania tak wśród dorosłych, jak i młodzieży. Jako przyczyną występowania przemocy podano również konflikty i nieporozumienia rodzinne. Badania pokazały, że w rodzinach pojawiają się konflikty, które mogą prowadzić do form przemocy i agresji. Zmiany ostatnich lat sprzyjają wzrostowi liczby konfliktów i napięć wewnątrzrodzinnych. Sytuacji tej sprzyja wiele czynników: przede wszystkim ekonomiczne, powodujące bezrobocie, spadek realnych dochodów części rodzin, ubożenie, brak perspektyw rozwoju, brak perspektyw dla dzieci czy wyjazd jednego z rodziców w celach zarobkowych, lecz także społeczne jak rozpad więzi, zmiana form spędzania wolnego czasu czy brak czasu i zainteresowania dziećmi. Frustracja, jaka rodzi się na bazie niedostatku ekonomicznego czy społecznego, powoduje liczne napięcia i wzrost zagrożeń. To tworzy doskonale podłoże do konfliktów, w konsekwencji nierzadko rozpadu rodziny. Lecz nie tylko czynniki ekonomiczne odpowiedzialne są za wzrost liczby sporów. Pogoń za pieniędzmi, kariera, brak czasu dla współmałżonka czy dzieci, brak realizacji funkcji rodzinnych – oto kolejne przyczyny tego stanu rzeczy.

Ważna informacja to także ta, iż niewielki odsetek badanych których dotyczy problem przemocy, informuje o tych sytuacjach odpowiednie instytucje czy osoby. Ważne jest docieranie do tych osób i informowanie o możliwej pomocy i instytucjach zajmujących się tą problematyką. Według badań tylko jedna piąta przypadków przemocy jest upubliczniana. Cztery piąte przypadków pozostaje w czterech ścianach, mimo iż ofiary przemocy wiedzą gdzie mogą znaleźć pomoc.

Przeprowadzone badania pokazały, iż zjawisko agresji i przemocy jest zjawiskiem, które dotyczy pewnej części lokalnego społeczeństwa; tak młodzieży, jak i dorosłej populacji Kościerzyny.

Jest zjawiskiem, które nie pozostaje bez wpływu na prawidłowe funkcjonowanie. Jest zjawiskiem, które w dużej mierze obniża samoocenę osoby doznającej przemocy, jej poczucie wartości, optymizm czy postrzeganie rzeczywistości. Ma swój wpływ na kształtowanie postaw i działań dotkniętej nią rodziny. Dlatego jest tak niebezpieczne. Wszystkie instytucje lokalne i ponadlokalne muszą dołożyć wszelkich starań, aby zjawiskom przemocy i agresji z całą mocą przeciwdziałać. Można to osiągnąć tylko poprzez wspólne, zintegrowane i skoordynowane działanie.

Podjęcie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu właśnie o procedurę „Niebieskiej Karty”, i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura ta obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli pomocy społecznej, GKRPA, Policji, Oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem przemocy w rodzinie. Wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta” w przypadku powzięcia w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Na terenie Kościerzyny funkcjonują następujące podmioty udzielające pomocy w sytuacjach występowania przemocy w rodzinie.

1. Burmistrz Miasta
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie – Punkt Interwencji Kryzysowej
3. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
4. Komenda Powiatowa Policji
5. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
6. Zakład Opieki Zdrowotnej, w tym Poradnia Uzależnień w NZOZ „Przychodnia”
7. Wszystkie placówki oświatowe i edukacyjne działające na terenie miasta
8. Sąd Rejonowy – kuratorzy.
9. Pełnomocnik Burmistrza ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

10. Zespół Interdyscyplinarny
11. Prokuratura Rejonowa
12. Straż Miejska
13. Inne instytucje, placówki, osoby fizyczne i organizacje pozarządowe zainteresowane realizacją Programu.

### **Założenia do Programu.**

#### ***Cel programu:***

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie. Niezbędne jest upowszechnianie wiedzy na ten temat wśród społeczeństwa, wprowadzanie programów edukacyjnych, zagwarantowanie pomocy dla ofiar, a także prowadzenie szkoleń dla służb społecznych w ramach pogłębiania ich profesjonalizmu.

Przeciwdziałania przemocy wymaga współpracy służb i instytucji – każda osoba, każda instytucja zajmująca się przeciwdziałaniem przemocy potrzebuje wsparcia i współpracy z innymi służbami.

#### **1. Założenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:**

- a) zapewnienie osobom doznającym przemocy bezpieczeństwa i profesjonalnej pomocy,
- b) za pomoc zawsze odpowiedzialny jest sprawca przemocy,
- c) nikt nie ma prawa stosować przemocy wobec drugiego człowieka,
- d) nie ma żadnego uzasadnienia ani usprawiedliwienia przemocy domowej,
- e) zrozumienie reakcji ofiary,
- f) podstawowym zadaniem jest zatrzymanie przemocy.

#### **2. Zadania gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.**

Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego za zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej lub ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

#### **Do zadań własnych gminy należy w szczególności:**

- a) tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- b) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- c) opracowywanie i realizacja programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- d) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,
- e) działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- f) tworzenie i funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych.

#### **3. Budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy.**

Lokalny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie – zespół instytucji w środowisku lokalnym działających na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy, wraz z ich potencjałem kadrowym, kompetencyjnym, wiedzą i umiejętnościami, instrumentami pomocy i wsparcia, procedurami postępowania, zasobami rzeczowymi i finansowymi, wzajemnie ze sobą współpracujących w sposób skoordynowany.

#### **Elementy lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:**

- a) zasoby instytucjonalne – instytucje i organizacje zajmujące się problemem przemocy w rodzinie wraz z potencjałem organizacyjnym,
- b) zasoby ludzkie- specjaliści z różnych dziedzin,
- c) instrumenty pomocowe i sieć wsparcia,

- d) zespół interdyscyplinarny o znaczeniu strategicznym i zadaniowym,
- e) diagnoza zjawiska przemocy w środowisku lokalnym – skala problemu, mapa zasobów i potrzeb,
- f) niniejszy Program.

#### 4. Cele tworzenia i rozwijania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- a) ograniczenie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie,
- b) podniesienie skuteczności interwencji wobec problemu przemocy,
- c) rozwój oferty pomocowej dla rodzin uwikłanych w przemoc,
- d) integracja działań instytucji wobec problemu przemocy w rodzinie,
- e) rozwój wiedzy, kompetencji, umiejętności reagowania wobec problemu przemocy,
- f) podniesienie poziomu świadomości społecznej na temat problemu przemocy w rodzinie.

### KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. Prawidłowe funkcjonowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy.
2. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego oraz praca grup roboczych.
3. Uzupełnianie diagnozy zjawiska przemocy na obszarze miasta Kościerzyna.
4. Budowanie i poszerzanie systemu wsparcia dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.
5. Podejmowanie działań w stosunku do osób podejrzanych o stosowanie przemocy w rodzinie.
6. Profesjonalizacja kadr związanych z pracą w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
7. Kształtowanie postaw społeczności lokalnej wobec przemocy w rodzinie poprzez:
  - a) działania edukacyjne;
  - b) działania profilaktyczne;
  - c) działania informacyjne.

### ZADANIA PROGRAMU

Lp.	ZADANIA	OPIS ZADANIA	TERMIN REALIZACJI	REALIZATOR LUB KOORDYNATOR
1.	Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego	Zespół składa się z grupy specjalistów reprezentujących instytucje powołane przez Burmistrza Miasta Kościerzyna zgodnie z uchwałą Rady Miasta Nr LXVI/519/10 w Kościerzynie w Kościerzynie z dnia 3 listopada 2010r. w sprawie warunków funkcjonowania oraz trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego w mieście Kościerzyna.	Styczeń - Grudzień 2014 r.	Burmistrz Miasta Kościerzyna MOPS Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego
2.	Prowadzenie przez Zespół Interdyscyplinarny integrowania i koordynowania działań podmiotów wchodzących w jego skład oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Tworzenie	<ul style="list-style-type: none"> <li>•Podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, mających na celu zapobiegania zjawisku – z wykorzystaniem badań przeprowadzonych w czerwcu, lipcu 2011r.;</li> <li>•inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie;</li> <li>•rozpowszechnianie informacji o instytucjach oraz możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym;</li> <li>• inicjowanie działań w stosunku do</li> </ul>	Styczeń-Grudzień 2014 r.	Dyrektor MOPS, Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego, Dział ds.

	przez Zespół grup roboczych w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach.	<ul style="list-style-type: none"> <li>osób stosujących przemoc w rodzinie;</li> <li>opracowywanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach;</li> <li>monitorowanie sytuacji rodzin, w których istnieje zagrożenie wystąpienia przemocy oraz rodzin, w których dochodzi do przemocy;</li> <li>prowadzenie dokumentacji działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.</li> </ul>		Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie MOPS.
3.	Realizacja programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> <li>Kierowanie ofiar przemocy do prawnika, psychologa i specjalisty pracy z rodziną działającego w MOPS Kościerzyna;</li> <li>współpraca z instytucjami prowadzącymi hostele, domy samotnej matki, ośrodki interwencji kryzysowej oraz specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;</li> <li>określenie sposobu rozwiązania problemów związanych z przemocą, dotyczących indywidualnych środowisk;</li> <li>funkcjonowanie Grupy Wsparcia dla kobiet doznających przemocy w rodzinie;</li> <li>tworzenie, funkcjonowanie i kontynuowanie uczestnictwa w grupie samopomocowej kobiet z rodzin, w których przemoc ustała;</li> <li>praca socjalna z osobami doznającymi przemocy.</li> </ul>	Styczeń-Grudzień 2014 r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Zespół Interdyscyplinarny</li> <li>Grupy robocze</li> <li>PIK</li> <li>Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kościerzynie</li> <li>MOPS (Dział ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie) w Kościerzynie</li> <li>Poradnie Uzależnień</li> </ul>
4.	Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.	<ol style="list-style-type: none"> <li>Systematyczne szkolenie członków Zespołu Interdyscyplinarnego.</li> <li>Stała współpraca i wymiana informacji pomiędzy przedstawicielami instytucji zobowiązanych do podejmowania działań w związku z przemocą w rodzinie.</li> <li>Udział osób zajmujących się podejmowaniem działań w związku z przemocą w rodzinie w różnego rodzaju szkoleniach dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz realizacji procedury Niebieskie Karty.</li> </ol>	Stycznia – Grudzień 2014 r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Pełnomocnik Burmistrza ds. Przeciwdziałania Alkoholizmowi i Zapobiegania Narkomanii</li> <li>Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego</li> <li>MOPS w Kościerzynie</li> </ul>
5.	Zwiększanie świadomości mieszkańców poprzez podnoszenie poziomu wiedzy na temat przemocy w rodzinie za pomocą działań informacyjno-edukacyjne.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych (broszur, ulotek, plakatów itp.) dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie wśród lokalnej społeczności.</li> <li>Dostarczanie informacji o instytucjach udzielających pomocy i wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie.</li> <li>Umieszczanie informacji na stronach internetowych UM w Kościerzynie i MOPS w Kościerzynie.</li> <li>Spotkania informacyjne z mieszkańcami.</li> <li>Realizacja różnych projektów dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</li> <li>Propagowanie właściwych postaw i wzorców rodzinnych; tworzenie warunków sprzyjających tym</li> </ul>	Styczeń – Grudzień 2014 r.	<ul style="list-style-type: none"> <li>Przewodniczący Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kościerzynie</li> <li>MOPS – Dział ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie</li> <li>Urząd Miasta</li> </ul>

## **Spodziewane efekty realizacji programu**

1. Zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie.
2. Zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w sprawy przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
3. Pogłębienie wiedzy społeczeństwa o zjawisku przemocy w rodzinie i sposobach radzenia sobie z tym problemem.
4. Zmniejszanie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie.
5. Zmiana podstaw społeczeństwa wobec przemocy w rodzinie.
6. Uwrażliwienie profesjonalistów na podejmowanie konkretnych działań pomocowych w środowiskach dotkniętych przemocą w rodzinie lub zagrożonych przemocą.
7. Zmniejszenie liczby rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie.
8. Stworzenie standardów, „dobrych praktyk” we wsparciu rodzin, w których występuje przemoc.



## UZASADNIENIE

Ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi nakłada na gminy szczegółowe zadania własne w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Art 4<sup>1</sup> tejże ustawy stanowi o konieczności corocznego uchwalania przez radę gminy programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Również ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii mówi o zadaniach własnych gminy w zakresie przeciwdziałania narkomanii, a art. 10 tejże ustawy zawiera zapis o obowiązku ucwalania przez radę gminy programu przeciwdziałania narkomanii. Ponieważ problem alkoholizmu i narkomanii istnieje w związku korelacyjnym, szczególnie wśród młodzieży, a działania gminy w obu tych sferach przebiegają na podobnych płaszczyznach, sensowne i celowe jest podjęcie uchwały o przyjęciu jednego wspólnego programu. Podobnie znowelizowana ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zawiera zapis zobowiązujący gminy do opracowania i realizacji gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Ponieważ zadania udzielania rodzinom pomocy psychospołecznej i prawnej a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie wynikają również z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, a ponadto ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie odwołuje się też do wyżej powołanej ustawy jako tej, na której zasadach jednostki samorządu terytorialnego realizować mogą zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, celowe i sensowne wydaje się włączenie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie do Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla miasta Kościerzyna jako jego elementu, zawierającego działania wynikające z dyspozycji art. 4<sup>1</sup> ust. 1 pkt. 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.